

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa
(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang
Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm
Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu
Sài Gòn 1998

--- o0o ---

Tập 22
QUYỂN THỨ 538
HỘI THỨ TƯ

Phẩm
DIỆU HẠNH
Thứ 1 - 1

Tôi nghe như vậy: Một thuở Đức Bạc-già-phạm trụ trong núi Thửu Phong thuộc thành Vương Xá, cùng chúng đại Bí-sô nghìn hai trăm năm mươi người đều A-la-hán đã hết các lậu, không còn phiền não, được chơn tự tại, tâm khéo giải thoát, huệ khéo giải thoát, như tập ngựa khôn, cũng như rồng chúa. Đã làm đáng làm, đã xong nên xong, bỏ các gánh nặng, đủ được lợi mình, hết gút các cỗi, chính biết giải thoát, chí tâm tự tại, rốt ráo thứ nhất. Ngoại trừ A-nan-đà độc ở bậc học. Cụ thọ Thiện Hiện bèn làm thượng thủ.

Bấy giờ, Phật bảo Thiện Hiện rằng: Người dùng biện tài nên vì chúng Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói khai chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, dạy trao dạy răn các Bồ-tát Ma-ha-tát, khiến đôi Bát-nhã Ba-la-mật-đa mau được rốt ráo. Khi đó Xá-lợi-tử khởi nghĩ này rằng: Thiện Hiện ngày nay vì đem sức mình vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói khai chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, hay nhờ sức oai thần Như Lai?

Cụ thọ Thiện Hiện nhờ oai thần Phật biết chỗ nghĩ tâm Xá-lợi-tử bèn bảo cụ thọ Xá-lợi-tử rằng: Đệ tử Thế Tôn dám có tuyên nói khai chỉ rõ ràng đều nhờ sức oai thần Như Lai. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Phật trước vì người tuyên nói, khai chỉ pháp yếu rõ ràng, kia nương Phật dạy tinh siêng tu học, cho đến chứng được thật tánh các pháp, sau chuyển vì người có chỗ tuyên nói khai chỉ rõ ràng. Nếu cùng pháp tánh được chẳng trái nhau đều là oai thần Như Lai gia bị, cũng là sở chứng pháp tánh bình đẳng tuôn chảy ra. Vậy nên, tôi nay vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói khai chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, dạy trao dạy răn khiến đôi Bát-nhã Ba-la-mật-đa mau được rốt ráo đều nhờ Phật lực, chẳng phải biện tài mình năng làm việc đây.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Thế Tôn dạy tôi vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói

khai chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, dạy trao dạy răn các Bồ-tát Ma-ha-tát khiến đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa mau được rốt ráo.

Bạch Thế Tôn! Chỗ nói các Bồ-tát ấy thêm lời pháp nào gọi là Bồ-tát? Bạch Thế Tôn! Tôi chẳng thấy có pháp khá gọi Bồ-tát Ma-ha-tát ấy, cũng chẳng thấy có pháp khá gọi Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Bạch Thế Tôn! Tôi đối Bồ-tát và pháp Bồ-tát chẳng thấy chẳng đắc, cũng lại chẳng thấy chẳng đắc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, làm sao khiến tôi vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói khai chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.

Bạch Thế Tôn! Tôi dùng Bát-nhã Ba-la-mật-đa dạy trao dạy răn những chúng Bồ-tát Ma-ha-tát nào khiến đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa mau được rốt ráo?

Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe lời như thế tâm chẳng chìm đắm, cũng không lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, đúng như Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói mà trụ, tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa cho được rốt ráo, phải biết tức là dạy trao dạy răn các Bồ-tát Ma-ha-tát, khiến đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa mau được rốt ráo, cũng gọi vì kia tuyên nói khai chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa nên học như thế, nghĩa là chẳng chấp trước tâm Đại Bồ-đề. Sở dĩ vì sao? Vì tánh tâm phi tâm bản tánh tịnh vậy.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Vì có tánh phi tâm tâm chẳng?

Thiện Hiện hỏi lại Xá-lợi-tử rằng: Tánh phi tâm tâm hoặc có hoặc không vì khá được chẳng? Xá-lợi-tử đáp: Thiện Hiện! Chẳng được.

Thiện Hiện bèn bảo Xá-lợi-tử rằng: Tánh phi tâm tâm hoặc có hoặc không đã chẳng khá được, tại sao lại hỏi vì có tánh phi tâm tâm chẳng?

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Những gì gọi là tánh tâm phi tâm? Thiện Hiện đáp rằng: Nếu không biến hoại cũng không phân biệt, đấy thời gọi là tánh tâm phi tâm.

Khi đó, Xá-lợi-tử khen Thiện Hiện rằng: Hay thay, hay thay. Thật như đã nói. Phật nói Nhân giả trụ định Vô trápnh rất là thứ nhất, thật như Thánh nói. Nếu các Bồ-tát Ma-ha-tát nghe lời như thế tâm chẳng chìm đắm, cũng không lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, phải biết đã đối sở cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề được chẳng quay lui. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát quán sát tánh tâm phi tâm như thế, phải biết

chẳng lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm. Nếu các thiện nam tử thiện nữ nhân muốn siêng tu học các bậc Thanh văn hoặc bậc Độc giác, hoặc bậc Bồ-tát, đều nên đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đây chăm lòng lắng nghe, thọ trì đọc tụng, tinh siêng tu học, phương tiện khéo léo, khiến sở tu hành mau được rốt ráo.

Sở dĩ vì sao? Vì ở trong kinh Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đây rộng nói tất cả những pháp nên học. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát cần cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, muốn chính tu hành các hạnh Bồ-tát, muốn trọn nên đủ phương tiện khéo léo và các Phật pháp, đều nên đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đây chăm lòng lắng nghe, thọ trì đọc tụng, cho khéo thông lanh, như nói tu hành.

Sở dĩ vì sao? Vì ở trong kinh Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đây rộng nói tất cả pháp các Bồ-tát Ma-ha-tát cần nên học. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng đối trong đây tinh siêng tu học, tất được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, tất cả sở cầu không chẳng đầy đủ.

Bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Tôi quán Bồ-tát chỉ có giả danh, chẳng biết chẳng đắc, chẳng thấy thật sự. Tôi quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chỉ có giả danh, chẳng

biết chẳng đắc chẳng thấy thật sự, sẽ vì những Bồ-tát Ma-ha-tát nào tuyên nói khai chỉ? Những Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm nào dạy trao dạy răn? Những Bồ-tát Ma-ha-tát nào khiến đổi những Bát-nhã Ba-la-mật-đa nào mau được rốt ráo?

Bạch Thế Tôn! Tôi quán Bồ-tát và Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm chỉ có giả danh, chẳng biết chẳng đắc chẳng thấy thật sự, mà đối trong ấy nói có Bồ-tát và Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm bèn có nghi hoi.

Bạch Thế Tôn! Danh Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm và Bồ-tát đều không quyết định, cũng không chỗ trụ. Sở dĩ vì sao? Vì hai danh như thế đều vô sở hữu. Pháp vô sở hữu không định không trụ. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thế tâm chẳng chìm đắm cũng chẳng lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, thâm tâm tin hiểu, phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa thường chẳng xa lìa, đem vô sở trụ mà làm phương tiện, an trụ bậc Bồ-tát chẳng quay lui.

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng nên trụ sắc, cũng chẳng nên trụ thọ tưởng hành thức. Sở dĩ vì sao? Nếu trụ nơi sắc bèn làm hành sắc chẳng hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Nếu trụ thọ tưởng hành

thức, bèn làm hành thọ tướng hành thức, chẳng hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Sở dĩ vì sao? Vì chẳng phải kẻ làm hành năng nhiếp được Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng nhiếp Bát-nhã Ba-la-mật-đa thời đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng tu tập được. Nếu đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng tu tập được thời đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng năng viên mãn. Nếu đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng năng viên mãn là chẳng năng được Nhất thiết trí trí. Nếu đối Nhất thiết trí trí chẳng năng được bèn chẳng năng nhiếp sở nhiếp hữu tình. Vậy nên chẳng nên nhiếp thọ các sắc thọ tướng hành thức.

Sở dĩ vì sao? Sắc đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng thể nhiếp thọ, thọ tướng hành thức đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chẳng thể nhiếp thọ. Vì sắc chẳng thể nhiếp thọ thời chẳng phải sắc, vì thọ tướng hành thức cũng chẳng thể nhiếp thọ thời chẳng phải thọ tướng hành thức. Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm cũng chẳng thể nhiếp thọ, bèn chẳng phải Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Các Bồ-tát Ma-ha-tát nên hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thế. Nếu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thế, đầy gọi Bồ-tát ở định không nhiếp thọ tất cả pháp, rộng lớn vô đối vô lượng quyết định, chẳng

chung tất cả Thanh văn, Độc giác cũng chẳng nhiếp thọ Nhất thiết trí trí.

Sở dĩ vì sao? Vì Nhất thiết trí trí này chẳng phải lấy tướng tu đắc. Các kẻ lấy tướng đều là phiền não. Nếu kẻ lấy tướng tu đắc Nhất thiết trí trí thời Thắng Quân Phạm Chí đối Nhất thiết trí trí chẳng ưng tin hiểu. Thắng Quân Phạm Chí này tuy do sức tin hiểu quy về Phật pháp, gọi tùy tín hành mà năng đem trí chút phần quán tất cả pháp tánh không, ngộ vào Nhất thiết trí trí. Đã ngộ vào rồi, chẳng lấy tướng sắc, cũng chẳng lấy tướng thọ tướng hành thức. Chẳng dùng ưa muốn quán thấy trí đây, chẳng đem nội sắc thọ tướng hành thức quán thấy trí đây, chẳng đem ngoại sắc thọ tướng hành thức quán thấy trí đây, cũng chẳng đem nội ngoại sắc thọ tướng hành thức quán thấy trí đây. Cũng chẳng lìa sắc thọ tướng hành thức quán thấy trí đây. Thắng Quân Phạm Chí dùng các môn ly tướng như thế thấy đối Nhất thiết trí trí rất sanh tin hiểu, đối tất cả pháp đều không lấy đắm.

Phạm Chí dùng môn ly tướng như thế đối Nhất thiết trí trí được tin hiểu rồi, đối tất cả pháp đều chẳng lấy tướng, cũng chẳng suy nghĩ các pháp vô tướng. Như vậy, Phạm Chí do sức thắng giải đối tất cả pháp chẳng lấy chẳng bỏ, không đắc không chứng. Phạm Chí lúc kia với tự tin hiểu cho đến

Niết-bàn cũng chẳng lấy đấm, vì đem chơn pháp tánh làm định lượng vậy.

Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, phải biết đối sắc thọ tướng hành thức cũng chẳng nhiếp thọ. Mặc dù đối các pháp không sở nhiếp thọ, nếu chưa viên mãn Như Lai mười lực, bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải và mười tám pháp Phật bất cộng thấy, quyết chẳng giữa đường mà vào Niết-bàn. Phải biết các Bồ-tát Ma-ha-tát như thế Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, tuy không lấy đấm mà năng thành xong được các sự nghiệp thù thắng.

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa nên quán sát như vậy: Những gì là Bát-nhã Ba-la-mật-đa? Có sao gọi Bát-nhã Ba-la-mật-đa? Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế ra làm việc gì?

Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa nên quán sát như thế. Nếu pháp vô sở hữu bất khả đắc, đây là Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Trong vô sở hữu gạn hỏi cái gì?

Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát với việc như thế khi quán sát kỹ, tâm chẳng chìm đắm, cũng

không lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, phải biết chẳng là Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Nếu sắc tự tánh là sắc, thọ tướng hành thức tự tánh là thọ tướng hành thức. Bát-nhã Ba-la-mật-đa tự tánh là Bát-nhã Ba-la-mật-đa, Nhất thiết trí trí tự tánh là Nhất thiết trí trí. Vì duyên có nào biết các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng là Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Thiện Hiện đáp rằng: Như vậy, như vậy. Xá-lợi-tử! Các sắc tự tánh là sắc, thọ tướng hành thức tự tánh là thọ tướng hành thức. Bát-nhã Ba-la-mật-đa tự tánh là Bát-nhã Ba-la-mật-đa, Nhất thiết trí trí tự tánh là Nhất thiết trí trí. Tự tánh Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng là tự tướng. Tự tánh Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng là tự tánh. Tướng cũng là tự tánh, tự tánh cũng là tướng. Tướng cũng là tướng. Tự tánh cũng là tự tánh. Năng tướng cũng là sở tướng. Sở tướng cũng là năng tướng. Năng tướng cũng là năng tướng. Sở tướng cũng là sở tướng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng như thật biết được nghĩa như thế ấy, thường chẳng xa là Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát học ở trong đây mau được thành xong Nhất thiết trí trí ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Như vậy, như vậy. Xá-lợi-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát học với trong đây mau được thành xong Nhất thiết trí trí. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này biết tất cả pháp không sanh diệt vậy. Xá-lợi-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thế thời là gần kề Nhất thiết trí trí.

Lại nữa, Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát nếu hành sắc là hành tướng, hoặc hành sắc tướng là hành tướng, hoặc hành sắc tướng vô tướng là hành tướng, hoặc hành sắc sanh là hành tướng, hoặc hành sắc diệt là hành tướng, hoặc hành sắc hoại là hành tướng, hoặc hành sắc không là hành tướng. Nếu bảo ta năng hành là hành tướng, hoặc bảo ta là Bồ-tát năng có sở hành là hành tướng, hoặc bảo ta là Bồ-tát năng sở đắc là hành tướng.

Nếu hành thọ tướng hành thức là hành tướng, hoặc hành thọ tướng hành thức tướng là hành tướng, hoặc hành thọ tướng hành thức tướng vô tướng là hành tướng, hoặc hành thọ tướng hành thức sanh là hành tướng, hoặc hành thọ tướng hành thức diệt là hành tướng, hoặc hành thọ tướng hành thức hoại là hành tướng, hoặc hành thọ tướng hành thức không là hành tướng.

Nếu bảo ta năng hành là hành tướng, hoặc bảo ta là Bồ-tát năng có sở hành là hành tướng, hoặc bảo ta là Bồ-tát năng có sở đắc là hành tướng. Nếu khởi nghĩ này: Nếu năng hành như thế là tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng là hành tướng. Phải biết Bồ-tát này không có phương tiện khéo léo, mặc dù có sở hành mà chẳng phải hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát phải hành thế nào gọi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Thiện Hiện đáp rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát nếu chẳng hành sắc, chẳng hành sắc tướng, chẳng hành sắc tướng vô tướng, chẳng hành sắc sanh, chẳng hành sắc diệt, chẳng hành sắc hoại, chẳng hành sắc không là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Các Bồ-tát Ma-ha-tát nếu chẳng hành thọ tướng hành thức, chẳng hành thọ tướng hành thức tướng, chẳng hành thọ tướng hành thức tướng vô tướng, chẳng hành thọ tướng hành thức sanh, chẳng hành thọ tướng hành thức diệt, chẳng hành thọ tướng hành thức hoại, chẳng hành thọ tướng hành thức không là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng lấy hành, chẳng lấy chẳng hành, chẳng lấy cũng hành cũng chẳng hành, chẳng lấy chẳng hành chẳng phải chẳng hành, là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Vì tất cả pháp đều chẳng thể lấy, chẳng thể tùy hành, chẳng thể chấp thọ, vì lìa tánh tướng vậy. Như vậy gọi là các Bồ-tát Ma-ha-tát đối định không lấy chấp tất cả pháp, rộng lớn vô đối, vô lượng quyết định, chẳng cộng tất cả Thanh văn Độc giác. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát an trụ định đây mau chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Cụ thọ Thiện Hiện nhờ thần lực Phật, lại bảo Đại đức Xá-lợi-tử rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát an trụ định đây, phải biết đã được Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác quá khứ hiện tiền trao ký. Bồ-tát Ma-ha-tát này tuy trụ định đây mà chẳng thấy định đây, cũng chẳng chấp danh định đây, cũng chẳng nghĩ rằng ta đối định đây đã chính đang vào. Cũng chẳng nghĩ rằng duy chỉ ta năng vào được định, chẳng phải các kia tầm nghĩ phân biệt được như thế thấy. Nhờ sức định này tất cả chẳng khởi.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Như Bồ-tát Ma-ha-tát nhờ trụ định đây đã được chư Phật Thế Tôn quá khứ trao ký hiện tiền, Bồ-tát Ma-ha-tát này vì năng chỉ rõ định như thế được chẳng?

Thiện Hiện đáp rằng: Xá-lợi-tử! Chẳng được. Vì có sao? Thiện nam tử này đối định như thế không hiểu không tưởng.

Xá-lợi-tử hỏi: Cụ thọ nói các thiện nam tử kia đối định như thế không hiểu không tưởng ư? Thiện Hiện trả lời: Quyết định nói các thiện nam tử kia đối định như thế không hiểu không tưởng. Sở dĩ vì sao? Vì các định như thế vô sở hữu vậy, nên thiện nam tử kia đối định như thế không hiểu không tưởng. Các định như thế đối tất cả pháp cũng không hiểu không tưởng. Sở dĩ vì sao? Vì tất cả pháp vô sở hữu vậy.

Khi đó, Thế Tôn khen Thiện Hiện rằng: Hay thay, hay thay! Như người đã nói. Nên Ta nói người trụ định Vô tránh rất là thứ nhất. Người nhờ thần lực Như Lai gia bị năng làm được nói này.

Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát muốn học Bát-nhã Ba-la-mật-đa nên học như vậy. Sở dĩ vì sao? Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát học được như vậy mới gọi chơn học Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bèn thưa Phật rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng học như thế đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm gọi chơn học ư?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng học như vậy đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm gọi là chơn học, vì đem vô sở đắc làm phương tiện vậy.

Xá-lợi-tử lại thưa Phật rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng học như thế đem vô sở đắc làm phương tiện ư?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như vậy, đối tất cả pháp đem vô sở đắc mà làm phương tiện.

Xá-lợi-tử lại thưa Phật rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như thế, học với pháp nào?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như vậy chẳng học với pháp. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Như chỗ chấp các ngu phu dị sanh chẳng phải tất cả pháp có như thế vậy.

Khi ấy, Xá-lợi-tử lại thưa Phật rằng: Nếu vậy các pháp làm sao mà có?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Như vô sở hữu như vậy mà có. Nếu đối pháp vô sở hữu như thế chẳng rõ thấu được, nói gọi vô minh. Ngu phu dị sanh đối tất cả pháp tánh vô sở hữu, bị thế lực vô minh tham ái tăng thượng, phân biệt chấp trước hai bên đoạn thường. Bởi đây chẳng biết chẳng thấy các pháp

tánh vô sở hữu, phân biệt các pháp. Bởi phân biệt nên mới sanh chấp trước. Bởi chấp trước nên phân biệt các pháp tánh vô sở hữu. Do đây đối pháp chẳng thấy chẳng biết. Vì đối các pháp chẳng thấy chẳng biết, phân biệt quá khứ vị lai hiện tại. Bởi phân biệt nên tham trước danh sắc. Vì tham danh sắc nên phân biệt chấp trước pháp vô sở hữu. Vì đối pháp vô sở hữu phân biệt chấp trước nên đối đạo như thật chẳng biết chẳng thấy, chẳng thể ra khỏi sanh tử ba cõi, chẳng tin để pháp, chẳng giác thật tế. Vậy nên đọa trong số ngu phu. Do đây chúng Bồ-tát Ma-ha-tát đối pháp tánh tướng đều không chấp trước.

Khi ấy, Xá-lợi-tử lại thưa Phật rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như thế đâu cũng chẳng học Nhất thiết trí trí?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như vậy cũng chẳng cầu học Nhất thiết trí trí. Nhưng các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như vậy dù không sở học, mà gọi chơn học Nhất thiết trí trí, bèn năng được gần kề Nhất thiết trí trí, mau được thành xong Nhất thiết trí trí.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Giả sử có người đến đặt hỏi như vậy: Các kẻ huyễn hóa nếu có tu học Nhất thiết trí trí, kia năng được gần

kẻ Nhất thiết trí trí và năng mau thành xong Nhất thiết trí trí chẳng? Tôi được hỏi đây phải đáp làm sao?

Phật bảo: Thiện Hiện! Ta lại hỏi người tùy ý người đáp: Nơi ý hiểu sao? Huyền hóa cùng sắc vì có khác chẳng? Huyền hóa cùng thọ tướng hành thức vì có khác chẳng?

Thiện Hiện thưa rằng: Huyền hóa chẳng khác sắc, sắc chẳng khác huyền hóa. Huyền hóa tức là sắc, sắc tức là huyền hóa. Huyền hóa chẳng khác thọ tướng hành thức, thọ tướng hành thức chẳng khác huyền hóa. Huyền hóa tức thọ tướng hành thức, thọ tướng hành thức tức là huyền hóa.

Phật bảo: Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Trong năm lấy uẩn khởi tướng thấy tướng thì thiết lời nói, giả danh Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng?

Thiện Hiện thưa rằng: Bạch Thế Tôn! Như vậy.

Phật bảo: Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát cầu tới Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề tu học Bát-nhã Ba-la-mật-đa, tất cả đều như kẻ huyền hóa học. Vì có sao? Vì huyền hóa tức là năm lấy uẩn vậy. Sở dĩ vì sao? Ta nói năm uẩn nhãn thấy sáu căn đều như huyền hóa, trọn chẳng thật có.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát mới học Đại thừa nghe thuyết như thế nơi tâm chừng không kinh sợ lui khuất?

Phật bảo: Thiện Hiện! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát mới học Đại thừa gần gũi bạn ác, nghe thuyết như thế tâm bèn kinh sợ thời sanh lui khuất. Nếu gần bạn lành dù nghe thuyết này mà chẳng kinh sợ cũng không lui khuất.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Hạng nào gọi là bạn ác Bồ-tát?

Phật bảo: Thiện Hiện! Kẻ bạn ác các Bồ-tát Ma-ha-tát là nếu dạy trao dạy răn chúng Bồ-tát Ma-ha-tát khiến lìa Bồ thí cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Khiến lìa sở cầu Nhất thiết trí trí, khiến học lấy tướng sách vở thế tục. Khiến học kinh pháp Thanh văn, Độc giác. Lại chẳng vì nói việc ma lỗi ma làm cho chỗ tu học chẳng thành xong được. Như vậy gọi là bạn ác Bồ-tát.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Hạng nào gọi là bạn lành Bồ-tát?

Phật bảo: Thiện Hiện! Kẻ bạn lành các Bồ-tát Ma-ha-tát là nếu dạy trao dạy răn chúng Bồ-tát Ma-ha-tát khiến học Bồ thí cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Khiến học sở cầu Nhất thiết trí trí. Khiến lìa lấy

tướng sách vở thể tục. Khiến là kinh pháp Thanh văn, Độc giác. Vì nói việc ma lỗi ma khiến kia giác biết phương tiện vứt bỏ. Khiến cho chỗ tu học mau được thành xong. Như vậy gọi là bạn lành Bồ-tát dẫn tới đường Đại thừa, trang nghiêm bằng đại thệ.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Nói là Bồ-tát Ma-ha-tát ấy, những gì gọi là nghĩa câu Bồ-tát?

Phật bảo: Thiện Hiện! Học tất cả pháp không mắc không ngại, giác tất cả pháp không mắc không ngại, cầu chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề nhiều ích hữu tình là nghĩa Bồ-tát.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Bồ-tát duyên nào gọi Ma-ha-tát?

Phật bảo: Thiện Hiện! Vì các Bồ-tát ở trong chúng đại hữu tình phải là thượng thủ, nên lại gọi Ma-ha-tát.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bèn thưa Phật rằng: Tôi đem biện tài muốn nói Bồ-tát do nghĩa đây nên gọi Ma-ha-tát. Cúi xin hứa cho?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Nay chính phải thời, tùy ý người nói.

Xá-lợi-tử thưa: Do các Bồ-tát phương tiện khéo léo vì các hữu tình tuyên nói pháp yếu khiến dứt ngã kiến, hữu tình kiến, mạng giả kiến, bổ-đặc-già-la kiến, hữu kiến, vô hữu kiến, đoạn kiến, thường kiến, tà kiến, và các thứ thứ bao nhiêu kiến chấp khác, nương nghĩa như thế gọi Ma-ha-tát.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Tôi đem biện tài muốn nói Bồ-tát do nghĩa đây gọi Ma-ha-tát. Cúi xin hứa cho?

Phật bảo: Thiện Hiện! Nay chính phải thời, tùy ý người nói.

Thiện Hiện thưa rằng: Do các Bồ-tát vì muốn chứng được Nhất thiết trí trí phát tâm Bồ-đề và tâm vô lậu, tâm vô đẳng đẳng, tâm chẳng chung Thanh văn, Độc giác thấy. Đối tâm như thế cũng chẳng chấp trước. Nương nghĩa như thế gọi Ma-ha-tát. Sở dĩ vì sao? Vì Nhất thiết trí trí là chơn vô lậu chẳng đọa ba cõi. Tâm cầu Nhất thiết trí trí cũng là chơn vô lậu chẳng đọa ba cõi. Đối tâm như thế chẳng nên chấp trước. Vậy nên gọi Bồ-tát Ma-ha-tát.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Nhân duyên nào đối tâm như thế cũng chẳng chấp trước?

Thiện Hiện đáp rằng: Các tâm như thế không tâm tánh nên chẳng nên chấp trước.

Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện: Tâm ấy là có phi tâm tánh chăng?

Thiện Hiện hỏi lại Xá-lợi-tử rằng: Phi tâm tánh đây hoặc có hoặc không là khá được chăng?

Xá-lợi-tử đáp: Thiện Hiện! Chẳng được. Thiện Hiện trả lời: Phi tâm tánh đây hoặc có hoặc không đã chẳng khá được. Vì sao khá hỏi tâm ấy là có phi tâm tánh chăng? Khi đó, Xá-lợi-tử khen Thiện Hiện rằng: Hay thay, hay thay. Như vậy, như vậy. Phật nói Nhân giả trụ định Vô tráp rất là thứ nhất. Thật như Thánh nói.

Khi ấy, Mãn-tù-tử bèn thưa Phật rằng: Tôi đem biện tài muốn nói Bồ-tát do nghĩa đây nên gọi Ma-ha-tát. Cúi xin hứa cho?

Phật bảo: Mãn-tù-tử! Nay chính phải thời, tùy ý người nói. Mãn-tù-tử nói: Do các Bồ-tát khắp vì nhiều ích tất cả hữu tình, vậy nên mặc áo giáp đại công đức, phát tới Đại thừa, vì cưới Đại thừa nên gọi Ma-ha-tát.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Như Thế Tôn nói các Bồ-tát Ma-ha-tát mặc giáp đại công đức. Ngang đâu nên nói các Bồ-tát Ma-ha-tát mặc giáp đại công đức?

Phật bảo: Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ như vậy: “Ta nên độ thoát vô lượng vô số vô biên hữu tình, khiến vào cõi Vô dư y Bát-niết-bàn”. Mặc dù độ vô lượng vô số vô biên hữu tình như thế vào cõi Vô dư y Bát-niết-bàn mà không có pháp và các kẻ hữu tình được Niết-bàn. Sở dĩ vì sao? Vì pháp tánh các pháp lẽ như thế ấy vậy. Ví như thầy huyền hoặc học trò kia ở đường ngã tư hóa làm đông người, gia hại lẫn nhau. Nơi ý hiểu sao? Trong đây có thật sự gia hại lẫn nhau đến nỗi tử thương chăng?

Thiện Hiện thưa rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng thật.

Phật bảo: Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát cũng lại như thế. Dù độ vô lượng vô số vô biên hữu tình như thế vào cõi Vô dư y Bát-niết-bàn mà không có pháp và các hữu tình được Niết-bàn ấy. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe việc như vậy chẳng kinh chẳng sợ, cũng chẳng lui khuất, phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát này mặc giáp đại công đức.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa rằng: Như tôi hiểu nghĩa Phật đã nói đó. Các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng mặc giáp công đức. Phải biết đây là mặc giáp đại công đức?

Phật bảo: Thiện Hiện! Như vậy, như vậy. Các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng mặc giáp công đức, phải biết đây là mặc giáp đại công đức. Sở dĩ vì sao? Vì Nhất thiết trí trí không tạo không tác, tất cả hữu tình cũng không tạo không tác. Các Bồ-tát Ma-ha-tát vì muốn nhiều ích hữu tình kia nên mặc giáp công đức.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Nhân duyên nào nên Nhất thiết trí trí không tạo không tác, tất cả hữu tình cũng không tạo không tác, các Bồ-tát Ma-ha-tát vì muốn nhiều ích hữu tình kia nên mặc giáp công đức?

Phật bảo: Thiện Hiện! Vì các tác giả bất khả đắc vậy. Sở dĩ vì sao? Sắc chẳng tạo chẳng phải chẳng tạo, chẳng tác chẳng phải chẳng tác; thọ tưởng hành thức chẳng tạo chẳng phải chẳng tạo, chẳng tác chẳng phải chẳng tác. Vì có sao? Vì sắc cho đến thức bất khả đắc vậy.

Cụ thọ Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Như tôi hiểu nghĩa Phật đã nói đó, sắc cho đến thức không nhiễm không tịnh. Sở dĩ vì sao? Sắc không buộc không mở, thọ tưởng hành thức cũng không buộc không mở. Sắc chơn như không buộc không mở, thọ tưởng hành thức chơn như cũng không buộc không mở.

Khi ấy, Mãn-từ-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Tôn giả nói sắc không buộc không mở, nói thọ tưởng hành thức cũng không buộc không mở. Nói sắc chơn như không buộc không mở, nói thọ tưởng hành thức chơn như cũng không buộc không mở ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Như vậy, như vậy. Mãn-từ-tử hỏi: Nói những sắc nào không buộc không mở, nói những thọ tưởng hành thức nào cũng không buộc không mở. Nói những sắc chơn như nào không buộc không mở, nói những thọ tưởng hành thức chơn như nào cũng không buộc không mở ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Tôi nói sắc như huyễn sĩ không buộc không mở, nói thọ tưởng hành thức như huyễn sĩ cũng không buộc không mở. Nói sắc chơn như như huyễn sĩ không buộc không mở, nói thọ tưởng hành thức chơn như như huyễn sĩ cũng không buộc không mở.

Sở dĩ vì sao? Sắc cho đến thức và chơn như kia vô sở hữu nên không buộc không mở, xa lìa nên không buộc không mở, vắng lặng nên không buộc không mở, vô tướng nên không buộc không mở, vô tác nên không buộc không mở, vô sanh diệt nên không buộc không mở, vô nhiễm tịnh nên không buộc không mở. Đấy gọi Bồ-tát Ma-ha-tát phát tới

Đại thừa mặc giáp công đức. Khi đó Mãn-từ-tử nghe nói như thế vui mừng tin chịu mà ngồi im lặng.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát phát tới Đại thừa, mặc giáp công đức, cưới nơi Đại thừa, sao gọi Đại thừa? Ngang đâu nên nói phát tới Đại thừa? Đại thừa như thế từ chỗ nào ra, đến trụ chỗ nào? Đại thừa như thế vì trụ chỗ nào? Ai lại cưới Đại thừa này mà ra?

Phật bảo: Thiện Hiện! Nói Đại thừa ấy tức là thêm vô lượng vô số lời, vô biên công đức chung lại làm thành vậy. Người thứ hỏi rằng ngang đâu nên nói phát tới Đại thừa ấy. Thiện Hiện phải biết: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát siêng tu Bồ thí cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa, từ một bậc Bồ-tát tới một bậc Bồ-tát, ngang đầy nên phát tới Đại thừa.

Người kế hỏi nữa Đại thừa như thế từ chỗ nào ra, đến trụ chỗ nào ấy. Thiện Hiện phải biết: Đại thừa như thế từ trong ba cõi ra, đến trụ trong Nhất thiết trí trí. Nhưng đem không hai làm phương tiện nên không ra không trụ.

Kế nữa người hỏi: Đại thừa như thế vì trụ chỗ nào ấy. Thiện Hiện phải biết: Đại thừa như thế đều không chỗ trụ, vì tất cả pháp đều không chỗ trụ, nhưng Đại thừa đây trụ vô sở trụ.

Sau cùng người hỏi ai cưới Đại thừa này ra ấy. Thiện Hiện phải biết: Đều không ai cưới Đại thừa này mà ra cả. Sở dĩ vì sao? Hoặc thừa bị cưới, hoặc kẻ năng cưới, do đây vì đây, hoặc xứ hoặc thời đều vô sở hữu trọn bất khả đắc, vì tất cả pháp đều vô sở hữu, trọn bất khả đắc vậy, thời với trong pháp nào cưới pháp nào ra đến trụ chỗ nào mà nói kẻ cưới?

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Nói Đại thừa, kẻ Đại thừa vượt khắp tất cả thế gian, trời, người, a-tổ-lạc thấy, rất tôn rất thắng. Đại thừa như thế ngang bằng hư không. Ví như hư không năng khắp dung thọ vô lượng vô số vô biên hữu tình. Đại thừa cũng vậy, năng khắp dung thọ vô lượng vô số vô biên hữu tình.

Lại như hư không không đến không đi không trụ khá thấy. Đại thừa cũng vậy, không đến không đi không trụ khá thấy.

Lại như hư không ngăn trước sau giữa đều chẳng thể được. Đại thừa cũng vậy, ngăn trước sau giữa đều chẳng thể được. Đại thừa như thế rất tôn rất thắng, ngang bằng hư không dung chứa được nhiều, không động không trụ bình đẳng ba đời, vượt khỏi ba đời nên gọi Đại thừa?

Phật bảo: Thiện Hiện! Hay thay, hay thay! Như người đã nói. Bồ-tát Đại thừa đủ vô biên công đức như thế thấy.

Khi ấy, Mãn-từ-tử bèn thưa Phật rằng: Thế Tôn trước dạy Đại đức Thiện Hiện vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói khai chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, mà nay có sao lại nói Đại thừa?

Bấy giờ, Thiện Hiện liền thưa Phật rằng: Tôi từ trước nay đã nói các thứ nghĩa Đại thừa hầu không trái vượt Bát-nhã Ba-la-mật-đa đã nói?

Phật bảo: Thiện Hiện! Người từ trước nay đã nói các thứ nghĩa Đại thừa đều thuận Bát-nhã Ba-la-mật-đa không gì trái vượt. Sở dĩ vì sao? Vì tất cả thiện pháp không chẳng nhiếp vào Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát ngăn trước chẳng thể được, ngăn sau chẳng thể được, ngăn giữa chẳng thể được. Sở dĩ vì sao? Vì sắc vô biên nên phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát cũng vô biên, thọ tướng hành thức vô biên nên phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát cũng vô biên.

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Tức sắc Bồ-tát Ma-ha-tát vô sở hữu bất khả đắc, tức thọ tướng hành thức Bồ-tát Ma-ha-tát vô sở hữu bất khả đắc. Là sắc Bồ-

tát Ma-ha-tát vô sở hữu bất khả đắc, lìa thọ tướng hành thức Bồ-tát Ma-ha-tát vô sở hữu bất khả đắc.

Như vậy, bạch Thế Tôn! Tôi đối tất cả pháp đây thấy đem tất cả thứ, tất cả xứ, tất cả thời tìm Bồ-tát Ma-ha-tát đều không chỗ thấy, trọn chẳng thể được. Tìm Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm cũng đều không chỗ thấy, trọn chẳng thể được. Tìm Nhất thiết trí trí cũng đều không chỗ thấy, trọn chẳng thể được, làm sao khiến tôi dạy trao dạy răn các Bồ-tát Ma-ha-tát khiến đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa mau được rốt ráo, nghĩa là chứng được Nhất thiết trí trí?

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát chỉ có giả danh đều không tự tánh. Như nói ngã thấy rốt ráo chẳng sanh, chỉ có giả danh đều không tự tánh. Các pháp cũng vậy rốt ráo chẳng sanh, chỉ có giả danh đều không tự tánh. Trong đây những gì là sắc rốt ráo chẳng sanh. Nếu rốt ráo chẳng sanh thời chẳng gọi sắc. Những gì là thọ tướng hành thức rốt ráo chẳng sanh. Nếu rốt ráo chẳng sanh thời chẳng gọi thọ tướng hành thức.

Bạch Thế Tôn! Sắc là Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng thể được, thọ tướng hành thức là Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng thể được. Cái chẳng thể được đây cũng chẳng thể được. Tôi đối tất cả pháp như thế, đem tất cả thứ, tất cả xứ, tất cả thời tìm Bồ-tát thấy đều chẳng

thể được, thì sẽ dạy những pháp nào, tu những pháp nào, ở những xứ thời nào, chứng những pháp nào?

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Phật Bạc-già-phạm chỉ có giả danh, tất cả Bồ-tát chỉ có giả danh, Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm chỉ có giả danh. Như nói ngã thấy rốt ráo chẳng sanh, chỉ có giả danh đều không tự tánh. Các pháp cũng vậy, chỉ có giả danh đều không tự tánh. Những gì là sắc đã chẳng thể lấy cũng chẳng thể sanh, những gì là thọ tưởng hành thức đã chẳng thể lấy cũng chẳng thể sanh. Tự tánh các pháp đã chẳng thể lấy cũng chẳng thể sanh. Nếu pháp không có tánh cũng chẳng thể sanh, pháp không sanh đây cũng chẳng thể sanh, tôi đâu năng đem Bát-nhã Ba-la-mật-đa rốt ráo chẳng sanh dạy trao dạy răn các Bồ-tát Ma-ha-tát rốt ráo chẳng sanh khiến được rốt ráo?

Bạch Thế Tôn! Lìa pháp chẳng sanh không pháp khá được, cũng không Bồ-tát Ma-ha-tát năng hành Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe thuyết như thế, tâm chẳng chìm đắm cũng chẳng lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát này năng tu hành được Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Sở dĩ vì sao? Vì khi Bồ-tát Ma-ha-tát hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm quán sát các pháp, bấy

giờ Bồ-tát Ma-ha-tát đối tất cả sắc đều không sờ
đắc, không thọ không lấy, không trụ không mắc,
cũng chẳng thi thiết là sắc. Đối tất cả thọ tưởng
hành thức đều không sờ đắc, không thọ không lấy,
không trụ không mắc, cũng chẳng thi thiết là thọ
tưởng hành thức. Bồ-tát Ma-ha-tát này khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm chẳng thấy sắc,
cũng chẳng thấy thọ tưởng hành thức. Sỡ dĩ vì sao?
Vì tánh sắc không, vô sanh vô diệt; tánh thọ tưởng
hành thức không, vô sanh vô diệt.

Bạch Thế Tôn! Sắc không sanh không diệt tức
chẳng phải sắc, thọ tưởng hành thức không sanh
không diệt tức chẳng phải thọ tưởng hành thức. Sỡ
dĩ vì sao? Vì sắc cho đến thức cùng không sanh
không diệt không hai không hai phần. Vì có sao? Vì
pháp không sanh không diệt chẳng một chẳng hai
chẳng nhiều chẳng khác. Vậy nên sắc cho đến thức
không sanh không diệt tức chẳng phải sắc cho đến
thức.

Bạch Thế Tôn! Sắc không hai tức chẳng sắc, thọ
tưởng hành thức không hai tức chẳng thọ tưởng
hành thức.

Bạch Thế Tôn! Sắc vào pháp số không hai, thọ
tưởng hành thức vào pháp số không hai. Nếu nói sắc

tức nói pháp không hai, nếu nói thọ tướng hành thức tức nói pháp không hai.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bảo Thiện Hiện rằng: Như tôi lĩnh hiểu nghĩa Nhân giả đã nói: Ngã hữu tình thấy rốt ráo chẳng sanh. Sắc cho đến thức rốt ráo chẳng sanh. Chư Phật, Bồ-tát rốt ráo chẳng sanh. Nếu như thế ấy duyên nào Bồ-tát Ma-ha-tát vì độ vô lượng vô số hữu tình, tu trăm ngàn khổ hạnh khó hành, chịu đủ vô lượng đại khổ khó nhẫn?

Thiện Hiện trả lời: Xá-lợi-tử! Chẳng phải tôi đối trong pháp không sanh kia nhận có Bồ-tát Ma-ha-tát vì độ vô lượng vô số hữu tình, tu nhiều trăm ngàn khổ hạnh khó làm, chịu đủ khổ lớn khó chịu. Nhưng các Bồ-tát Ma-ha-tát mặc dù vì hữu tình tu vô lượng thứ khổ hạnh khó làm mà đối trong không tướng khổ hạnh.

Sở dĩ vì sao? Vì nếu đối khổ hạnh khởi tướng khổ hạnh quyết chẳng thể nào vì vô lượng vô số vô biên hữu tình làm nhiều ích lớn được. Nhưng chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát đem vô sở đắc mà làm phương tiện: Đối các hạnh khổ khởi tướng hạnh vui, đối hạnh khó làm khởi tướng dễ làm, đối các hữu tình khởi tướng như cha mẹ, anh em, vợ con và thân mình. Vì độ kia nên phát khởi tâm Vô thượng

Chánh đẳng giác, mới năng vì vô lượng vô số vô biên hữu tình kia làm nhiều ích lớn được.

Lại nữa, Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát đối tất cả hữu tình khởi tưởng như cha mẹ anh em vợ con thân mình rồi, khởi nghĩ như vậy: Ta phải độ thoát tất cả hữu tình khiến lìa các khổ sanh tử khởi nhiều trăm ngàn hạnh khổ khó làm, thà bỏ thân mình mà chẳng bỏ kia. Nhưng đối khổ hữu tình và hạnh khổ chẳng khởi tưởng khổ hữu tình và hạnh khổ.

Lại khởi nghĩ này: Ta phải độ thoát tất cả hữu tình khiến lìa vô biên các đồng khổ lớn, giả sử bị kia cắt đứt thân ta làm trăm ngàn phần quyết chẳng lui khuất, nhưng đối trong ấy chẳng khởi tưởng hạnh khổ khó làm.

Lại nữa, Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát nên khởi nghĩ này: Như tự tánh ta đối tất cả pháp, đem tất cả thứ, tất cả xứ, thời, tìm chẳng thể được, các pháp trong ngoài cũng lại như thế, đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Nếu trụ tưởng đây bèn chẳng thấy có hạnh khổ khó làm. Do đây năng vì vô lượng vô số vô biên hữu tình tu nhiều trăm ngàn hạnh khổ khó làm, làm nhiều ích lớn.